

Οι Επίσκοποι - Κληρικοί και οι ασθένειες κατά τον άγιο Νεκτάριο

[Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου](#)

Του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου κ. Ιεροθέου

Ζοῦμε σέ δύσκολη ἐποχή, κατά τήν ὁποία ἀναφύονται πολλά προβλήματα, κοινωνικά, φιλοσοφικά καί ἐπιστημονικά καί καλούμαστε κυρίως ὡς Ποιμένες νά δίνουμε λύσεις καί νά βοηθοῦμε τούς Χριστιανούς.

Στό θέμα αὐτό μᾶς βοηθᾷ ἡ περίπτωση τοῦ ἁγίου Νεκταρίου Ἐπισκόπου Πενταπόλεως τοῦ Θαυματουργοῦ, ὁ ὁποῖος ἐργάσθηκε μέ διάκριση, σύνεση, ἔχοντας τήν θεολογία τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά γνωρίζοντας καί τήν κατάσταση τῆς ἐποχῆς του. Στά ἔργα του, μεταξύ ἄλλων, ἀνευρίσκονται δύο βασικά σημεία.

Πρῶτον, ὅτι ὁ Ποιμὴν καί ἰδιαίτερα ὁ Ἐπίσκοπος, μέσα σέ ὅλα τά προσόντα πού πρέπει νά διαθέτῃ, εἶναι τά «θρησκευτικά προσόντα» ἀλλά καί τά «διανοητικά

προσόντα, φυσικά καί επίκτητα». Στά τελευταία αὐτά προσόντα συγκαταλέγει τήν θεολογική παιδεία, τήν ὁποία ὀριοθετεῖ ὡς «τάς συντεταγμένας θεολογικάς γνώσεις καί οὐχί συγκεχυμένας καί ἀσυντάκτους, ἅς προσέλαβεν ἐκ διαφόρων ἀναγνώσεων καί οὐχί ἐκ ἐπιστημονικῆς σπουδῆς καί μελέτης».

Ἐκτός ἀπό τήν σοβαρή θεολογική παιδεία, πρέπει νά διαθέτῃ «ἐκκλησιαστική μόρφωση», καθώς ἐπίσης νά ἔχῃ «εὐρεία παιδεία καί ἐγκυκλοπαιδική μόρφωση», νά ἔχῃ «πλοῦτον θεολογικῶν, φιλοσοφικῶν καί ἐγκυκλοπαιδικῶν γνώσεων» γιά νά ἀντιμετωπίζῃ τά προβλήματα τῆς ἐποχῆς μας.

Δεύτερον, ὁ Ποιμήν, ἰδίως ὁ Ἐπίσκοπος, πρέπει νά διαθέτῃ διάκριση γιά νά ξεχωρίζῃ τίς σωματικές ἀσθένειες ἀπό τίς ψυχικές ἀσθένειες, νά βλέπῃ τήν ἀλληλεπίδραση μεταξύ ψυχικῶν καί σωματικῶν ἀσθενειῶν, ἀλλά καί νά ἐντοπίζῃ τούς δαιμονικούς πειρασμούς.

Ὁ ἅγιος Νεκτάριος δέν ἦταν μονομερῆς ἄνθρωπος, ἀλλά διάδοχος τῶν Μεγάλων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, δηλαδή εἶχε πλήρη αἴσθηση τῆς ἐποχῆς του, εἶχε θεολογικές, φιλολογικές καί ἐγκυκλοπαιδικές γνώσεις.

Στήν συνέχεια θά γίνῃ μιά μικρή παρουσίαση αὐτῶν τῶν θεμάτων ἀπό τήν διδασκαλία τοῦ ἁγίου Νεκταρίου, πού εἶναι ἀναγκαῖα γιά τήν ἐποχή μας, ὥστε νά μπορούμε νά κατευθύνουμε μέ διάκριση τούς ἀνθρώπους καί νά μή καταλήγουμε σέ μονοδιάστατες πρακτικές.

* * *

Ἡ ποιμαντική διακονία κατὰ τόν ἅγιο Νεκτάριο, Ἐπίσκοπο Πενταπόλεως

Ὁ ἅγιος Νεκτάριος ὁ θαυματουργός ἦταν Ἐπίσκοπος Πεν-τα-πόλεως, καθηγητής καί Σχολάρχης τῆς Ριζαρείου Ἐκκλη-σιαστικῆς Σχολῆς στήν Ἀθήνα, συγχρόνως καί ἰδρυτής τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἀγίας Τριάδος στήν Αἴγινα καί πνευματικός πατέρας τῆς γυναι-κείας μοναστικῆς ἀδελφότητος, ἡ ὁποία ἐγκαταβίωσε στήν Ἱερά αὐτή Μονή. Ἐπομένως, ἄσκησε τήν ποιμαντική καί σέ θεωρητικό καί σέ πρακτικό ἐπίπεδο, γι' αὐτό καί ἔχει σημασία νά ἐξετασθῇ τί εἶναι ἡ ποιμαντική κατὰ τήν διδασκαλία τοῦ ἁγίου Νεκταρίου, ποιός εἶναι ὁ καλός ποιμήν τῶν λογικῶν προβάτων καί πῶς ἀσκεῖται ἡ ποιμαντική διακονία.

Εἰσαγωγικῶς, πρέπει νά ὑπογραμμισθῇ ὅτι ὁ ἅγιος Νεκτά-ριος ἦταν πραγματικός θεολόγος, ἀφοῦ γνώριζε τήν ὀρθόδοξη θεολογία ἀπό μελέτες καί ἐμπειρία, ἀλλά ἦταν καί πραγματικός Ποιμένας πού ἀγαποῦσε τήν Ἐκκλησία καί τούς Χριστιανούς, τούς ὁποίους καθοδηγοῦσε ἐν Χριστῷ. Ἔτσι, στήν ζωή του καί τά κείμενά του φαίνεται ὁ συνδυασμός μεταξύ θεο-λο-γίας καί ποιμαντικῆς. Οὔτε ἡ θεολογία

μπορεί νά υπάρξη χωρίς ποιμαντική, ούτε καί ἡ ποιμαντική μπορεί νά ἀσκηθῇ καλῶς χωρίς τήν θεολογία. Αὐτόν τόν συνδυασμό μεταξύ θεολογίας καί ποιμαντικῆς τόν βλέπουμε σέ ὅλους τούς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, μεταξύ τῶν ὁποίων καί στόν ἅγιο Νεκτάριο.

Συνήθως, οἱ ἄνθρωποι τιμοῦν τόν ἅγιο Νεκτάριο γιά τήν πληθώρα τῶν θαυμάτων του καί τήν εὐεργετική ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ πού ἐκφράζεται δι' αὐτοῦ, πράγμα πού εἶναι καλό, γιατί τά θαύματα εἶναι ἀπόδειξη θεώσεως ἐνός ἀνθρώπου. Συγχρόνως, ὅμως, ἄγνο-εῖται ἡ βάση τῆς θαυματουργίας του πού εἶναι ἡ γνώση τοῦ Θεοῦ, ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου Νεκταρίου μέ τόν Θεό, τό ὅτι ἐγίνε ναός τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί κατοικητήριον τοῦ ἁγίου Τριαδικοῦ Θεοῦ, δηλαδή ἦταν θεολόγος ἐν τοῖς πράγμασιν καί ἄσκησε θεάρεστη ποιμαντική.

Στήν συνέχεια θά ἐξετασθοῦν δύο σημεῖα. Πρῶτον, ἡ ποιμαντική, ὅπως τήν δίδασκε ὡς καθηγητής στήν Ριζάρειο Ἐκκλησιαστική Σχολή, καί ἡ ποιμαντική ὅπως τήν ἐξήσκησε στήν μοναχική ἀδελφότητα τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἀγίας Τριάδος Αἰγίνης. Καί φυσικά δέν θά ἐξαντληθῇ ὅλο τό περιεχόμενο τῆς ποιμαντικῆς διακονίας του, ἀλλά μερικά ἐνδιαφέροντα σημεῖα πού δείχνουν τήν πνευματική ὠριμότητα τοῦ Ἁγίου, ἀλλά καί τήν θαυμάσια διάκρισή του.

1. Τά προσόντα τῶν Ποιμένων τῆς Ἐκκλησίας

Ὁ ἅγιος Νεκτάριος, ὡς καθηγητής στήν Ριζάρειο Ἐκκλησιαστική Σχολή, ἀνέλαβε, μεταξύ τῶν ἄλλων μαθημάτων, νά διδάξῃ καί τό μάθημα τῆς ποιμαντικῆς στούς σπουδαστές τῆς Σχολῆς, πού ἦταν ὑποψήφιοι Ἱερεῖς. Ὡς ἐπιμελής πού ἦταν, συνέγραψε βιβλίο, τό ὁποῖο γιά τήν καλύτερη ἀφομοίωση ἀπό τούς μαθητές του τό συνέγραψε μέ τήν μέθοδο τῶν ἐρωταποκρίσεων, ὁπότε ὑποβάλλει ἐρωτήσεις καί ὁ ἴδιος ἀπαντᾷ.

Πρέπει νά σημειωθῇ ὅτι τό βιβλίο τῆς ποιμαντικῆς του ἀναφέρεται, κυρίως, στόν Ἐπίσκοπο, πού εἶναι εἰς τύπον καί τόπον τοῦ ἀληθινοῦ ποιμένος, τοῦ Χριστοῦ, καί κατ' ἐπέκταση καί στούς Ἱερεῖς πού ἐργάζονται μέ τήν ἀδεια τοῦ Ἐπισκόπου τους.

Μετά τήν εἰσαγωγή στό μάθημα τῆς ποιμαντικῆς καί τήν βιβλιογραφία τοῦ μαθήματος, χωρίζει τό βιβλίο σέ δύο μεγάλες ἐνότητες. Ἡ πρώτη εἶναι ἡ γενική ποιμαντική καί διαιρεῖται σέ δύο μέρη, ὅπου γίνεται λόγος γιά τό μάθημα τῆς ποιμαντικῆς, τήν Ἐκκλησία, τά Μυστήρια καί τά προσόντα τῶν πνευματικῶν Ποιμένων. Ἡ δεύτερη ἐνότητα μέ τίτλο «Εἰσαγωγή εἰς τήν Εἰδικήν Ποιμαντικήν», διαιρεῖται σέ τρία μέρη, στά ὁποῖα ἀναφέρεται στήν ἠθολογία τοῦ Ποιμένου, τήν ἀρετολογία, δηλαδή τίς ἀρετές πού τόν διακρίνουν, καί τήν καθηκοντολογία τοῦ πνευματικοῦ Ποιμένου. Στό τέλος περιλαμβάνεται καί ἐκτενές παράρτημα, στό

ὁποῖο γίνεται λόγος γιά τήν ποιμαντική τῶν Πατέρων, στό ὁποῖο παρατίθενται αὐτούσια κείμενα τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Στά κείμενα αὐτά γίνεται λόγος γιά τούς Ποιμένες καί τήν ἐργασία τους. Ἐπίσης παρατίθενται καί οἱ βασικοί Κανόνες τῆς Ἐκκλησίας πού διατυπώθηκαν ἀπό τούς Ἀποστόλους καί Πατέρες τῶν Τοπικῶν καί Οἰκουμενικῶν Συνόδων, μέ τίς ἐρμηνεῖες τῶν βασικῶν ἐρμηνευτῶν, ὅπως τοῦ Ζωναρά, τοῦ Βαλσαμῶνος καί τοῦ Ἀριστινοῦ.

Στό κείμενο αὐτό θά περιορισθῶ στό νά παρουσιάσω τήν διδασκαλία τοῦ ἁγίου Νεκταρίου γιά τά προσόντα τοῦ πνευματικοῦ Ποιμένος, πού δείχνει τήν εὐρύτητα τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου Νεκταρίου καί τήν οἰκουμενικότητά του.

Κατ' ἀρχάς πρέπει νά καταγραφῇ ὁ ὁρισμός τῆς ποιμαντικῆς. Ποιμαντική καλεῖται «ἡ συστηματική διδασκαλία τοῦ μαθήματος τοῦ πραγματοποιουμένου περὶ τοῦ ἀξιώματος τοῦ Πνευματικοῦ Ποιμένος τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας περὶ τοῦ ποῖος τις δέον νά εἶναι ὁ Πνευματικός Ποιμήν, ὅπως διακυβερνήσῃ καλῶς τήν ἐμπεπιστευμένην αὐτῷ ὑπό τοῦ Θεοῦ ποίμνη».

Σαφέστατα, ἐδῶ φαίνεται ὅτι ἡ Ποιμαντική δέν χωρίζεται ἀπό τόν πνευματικό Ποιμένα πού κυβερνᾷ τήν ποίμνη πού τοῦ ἐμπιστεύθηκε ὁ Θεός.

Στήν συνέχεια, ὁ ἅγιος Νεκτᾶριος προσδιορίζει ὅτι ἡ Ποιμαντική εἶναι θεολογικό μάθημα πού ἀνήκει στήν θεολογική ἐπιστήμη καί μάλιστα στόν πρακτικό κλάδο τῆς θεολογίας, ὅπως λεγόταν τότε στήν Θεολογική Σχολή Ἀθηνῶν, ἀλλά ἐπισημαίνει ὅτι «τό μάθημα τῆς Ποιμαντικῆς πάλαι μέν ἐκαλεῖτο πρακτική, νῦν δέ ἐφηρμοσμένη θεολογία».

Εἶναι σημαντικό τό ὅτι μέ τρόπο εὐστοχο ὁ ἅγιος Νεκτᾶριος ἀποστασιοποιεῖται ἀπό τόν προσδιορισμό «πρακτικός κλάδος» καί ὁμιλεῖ γιά «ἐφηρμοσμένη θεολογία», διότι μέ τήν Ποιμαντική ἐπιστήμη ἐξασκεῖται καί ἐφαρμόζεται ἡ θεολογία τῆς Ἐκκλησίας, ὅποτε δέν πρόκειται γιά μιᾶ ἠθικολογία καί κοινωνιολογία κατὰ τόν προτεσταντικό τρόπο.

Ἐπειδή τήν Ποιμαντική ἐπιστήμη τήν ἐξασκεῖ πραγματικά ὁ ἀληθινός Ποιμένας, γι' αὐτό θά περιορισθῶ στό νά τονίσω τά προσόντα πού χαρακτηρίζουν τόν ἀληθινό Ποιμένα, τά ὁποῖα προσδιορίζονται ὡς θρησκευτικά, διανοητικά (φυσικά καί ἐπίκτητα) καί σωματικά προσόντα. Μέ πολλή συντομία θά ἐκτεθῇ ἡ σκέψη τοῦ ἁγίου Νεκταρίου γιά τά προσόντα τοῦ πνευματικοῦ Ποιμένος.

α) «Θρησκευτικά προσόντα»

Ὁ ἅγιος Νεκτᾶριος τά ὀνομάζει «θρησκευτικά προσόντα», ἀλλά, ὅπως παρατηρεῖ κανεῖς, στήν συνέχεια προσδιορίζονται ὡς πνευματικά προσόντα. Πρόκειται γιά

τήν «ἀγάπην θερμήν πρὸς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν», γιὰ τὸν «ζῆλον ἱερόν», γιὰ τὸν «φόβον Θεοῦ ἅγιον» καὶ τὴν «πίστιν σταθεράν καὶ ζῶσαν».

Τὸ πρῶτο πνευματικὸ προσόν εἶναι ἡ **θερμὴ ἀγάπη πρὸς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν**. Εἶναι ἀναγκαῖα αὕτη ἡ ἀγάπη, ὥστε ὁ Ποιμὴν νὰ δίνη τὴν μαρτυρίαν ὅτι εἶναι ἕτοιμος νὰ δώσῃ καὶ τὴν ψυχὴν του ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ ποιμνίου του, κατὰ τὸν λόγον τοῦ Χριστοῦ (Ματθ. γ', 37-38) καὶ τὸν λόγον τοῦ Ἀποστόλου Παύλου (Ρωμ. η', 35). Ἐπίσης, εἶναι ἀναγκαῖα ἡ θερμὴ ἀγάπη γιὰ τοὺς «κόπους, τοὺς μόχθους καὶ τοὺς ἀγῶνας» πού ἀναλαμβάνει μέ τὴν ποιμαντικὴ διακονίαν. Μόνον αὕτη ἡ ἀγάπη δίνει στὸν Ποιμένα δυνάμεις γιὰ νὰ ἀνταποκριθῇ στὸ ἔργο του καὶ τὴν θέτει σὲ στενότατη σχέσιν καὶ οἰκειότητα μέ τὸν Χριστό «διὰ τὸ ἐνοικοῦν πνεῦμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ» (Ρωμ. η', 9-11). Δέν εἶναι ἀγάπη διανοητικὴ καὶ συναισθηματικὴ, ἀλλὰ σχέσιν καὶ κοινωνίαν μέ τὸν Χριστό, διότι ἔτσι γίνεται «νάος Θεοῦ ζῶντος», κατὰ τὸν λόγον τοῦ Ἀποστόλου Παύλου (Β' Κορ. στ', 16).

Τὸ δεύτερο πνευματικὸ προσόν τοῦ Ποιμένου εἶναι ὁ **θεῖος ζῆλος**, γιατί μόνον αὐτός πού ἔχει θεῖο ζῆλον «κατ' ἐπίγνωσιν» ἐργάζεται ἀκόπως καὶ μέ πόθον γιὰ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ. Ὁ θεῖος ζῆλος «γεννᾶται καὶ τρέφεται ἐκ τῆς πρὸς τὸν Σωτῆρα Χριστόν θερμῆς ἀγάπης». Βεβαίως, ὁ ἅγιος Νεκτάριος γνωρίζει ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ὅτι ὑπάρχει ζῆλος κατ' ἐπίγνωσιν καὶ ζῆλος οὐ κατ' ἐπίγνωσιν (Ρωμ. ι', 2) καὶ γι' αὐτό κάνει σαφέστατη διάκρισιν. Ὁ ζῆλος εἶναι θεῖος, ὅταν εἶναι «κατ' ἐπίγνωσιν» καὶ ὄχι ζῆλος «οὐ κατ' ἐπίγνωσιν».

Προσδιορίζει ποιὸς ζῆλος εἶναι κατ' ἐπίγνωσιν καὶ, ἐπομένως, θεῖος. Θεῖος ζῆλος εἶναι «ὅταν ἡ συνείδησις πληροφορῇται καλῶς καὶ φωτίζεται δεόντως τὸ πνεῦμα ὑπὸ τοῦ θείου λόγου, διότι τότε κινεῖται ἐξ ἔρωτος θείου καὶ ἀγάπης πρὸς τε τὸν Θεόν καὶ τὸν πλησίον καὶ ἐν ἐπιγνώσει ποιεῖ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ περιστρέφεται ἐντός τοῦ κύκλου τοῦ χαραχθέντος ὑπὸ τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ». Ὁ θεῖος ζῆλος φωτίζεται ἀπὸ τὸν θεῖο λόγον καὶ κινεῖται ἀπὸ τὸν θεῖο ἔρωτα καὶ κατευθύνεται ἀπὸ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ. Αὐτός ὁ θεῖος ζῆλος γίνεται ἱερώτερος καὶ ἐνεργητικότερος καθ' ὅσον «ἀναρ-ριπίζεται καὶ ἀναφλέγει καὶ θερμαίνει τὴν καρδίαν». Ὅλα τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας, ἰδιαίτερα οἱ Ποιμένες πρέπει νὰ διακατέχωνται ἀπὸ τὸν «ἱερόν καὶ ἔνθεον ζῆλον», ὁ ὁποῖος πρέπει νὰ κορυφωθῇ μέχρι νὰ λέγῃ: «ὁ ζῆλος τοῦ οἴκου σου κατέφαγέ με» (Ψαλμ. ξθ', 9).

Τό χαρακτηριστικό αὐτοῦ τοῦ κατ' ἐπίγνωση ζηλωτοῦ εἶναι «ἀγάπη θερμή πρὸς τὸν Θεόν καὶ τὸν πλησίον, πραότης, ἀνεξι-θρησκεία, ἀνεξικακία, εὐεργεσία καὶ εὐγένεια τρόπου». Κάνει ἰδιαίτερη ἐντύπωση ὅτι ὁ ἅγιος Νεκτάριος ὁμιλεῖ γιὰ «ἀνεξιθρη-σκεία» καὶ «εὐγένεια τρόπου», πού σημαίνει ὅτι ἐκεῖνος, πού διαπνέεται ἀπὸ θεῖο καὶ ἱερό ζῆλο, σέβεται τίς θρησκευτικές ἀπόψεις τῶν ἄλλων καὶ συμπεριφέρεται μέ εὐγένεια τρόπων.

Ἐκτός ἀπὸ τὸν κατ' ἐπίγνωση θεῖο καὶ ἱερό ζῆλο ὑπάρχει καὶ ὁ «οὐ κατ' ἐπίγνωσιν ζῆλος» πού ἔχει ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐκδηλῶ-νοντας τὸν ζῆλο του πράττει ἀντίθετα ἀπὸ τὸν θεῖο νόμο καὶ τό θεῖο θέλημα καὶ ὅταν, ἐνῶ ἐνεργεῖ ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, παραβαίνει τὴν πρώτη ἐντολή τοῦ Θεοῦ πού εἶναι ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον καὶ ἔτσι γίνεται «ἀντίπαλος τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ θείου αὐτοῦ θελήματος». Τέτοιους ζηλωτές ὀνομάζει τούς «ὀπα-δούς τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας», πού ἔφθασαν στό σημεῖο νά καύσουν τούς αἰρετικούς καὶ ἐναντιοφρονοῦντες καὶ ἀντιδο-ξοῦντες.

Τό χαρακτηριστικό γνώρισμα τοῦ «οὐ κατ' ἐπίγνωσιν ζηλω-τοῦ» εἶναι: «Φθόνος, θυμός ἐπίμονος καὶ ἐμπαθής ἀντίστασις πρὸς τό ἀληθές πνεῦμα τοῦ θείου νόμου, παράλογος ζέσις πρὸς ὑπεράσπισιν ἰδιοτύπων δογμάτων καὶ ἀξιωμάτων, ὑποστήριξις πα-ρά-φορος ἐπουσιωδῶν θρησκευτικῶν ὑποθέσεων καὶ διάθεσις φιλο-τάραχος καὶ φιλόνεικος ἐν πᾶσι τοῖς θρησκευτικοῖς ζητήμα-σιν». Αὐτός πού ἔχει τέτοιον ζῆλο ὁμοιάζει μέ ἄνθρωπο πού κατρακυλᾷ λίθο πού φθάνει μέχρι τό τέλος τοῦ δρόμου καὶ «διδάσκει πάντοτε τά ἑαυτοῦ δόγματα ἐν παραφορᾷ καὶ βία καὶ θρασύτητι». Καί, ἐπειδὴ ἀδυνατεῖ νά προκαλέσῃ φωτιά ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ νά κατακαύσῃ ὅλους τούς ἀντιθέτους, «ἀνάπτει ἀσμένως τὴν φλόγα τοῦ κατ' αὐτῶν διωγμοῦ». Καί ἂν γιὰ δια-φόρους λόγους ἀναχαιτισθῇ στό ἔργο αὐτό, τότε ἐγείρει ἔχθρα καὶ πόλεμο κατὰ τῆς εἰρήνης καὶ τῆς εὐτυχίας αὐτῶν πού τὸν ἐμποδίζουν στό ἔργο του.

Τό τρίτο πνευματικὸ προσόν τοῦ Ποιμένος εἶναι ὁ **ἅγιος φόβος τοῦ Θεοῦ**. Ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ εἶναι διττός, ἥτοι ὁ ἀγνός, πού πηγάζει ἀπὸ τὴν τέλεια πρὸς τὸν Θεὸ ἀγάπη, καὶ ὁ «οὐχ ἀγνός» πού πηγάζει «ἐκ τῆς μνήμης τῶν οἰκείων πλημμε-λη-μάτων».

Ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ ἐκλαμβάνεται μέ τὴν σημασία τῆς «αἰδοῦς καὶ τῆς εὐλαβείας». Ὁ ἀγνός φόβος τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀναγκαιότατο προσόν γιὰ τὸν λειτουργὸ τοῦ Θεοῦ, γιατί συν-δέεται στενά μέ τὴν τέλεια ἀγάπη πρὸς τὸν Θεό, τὸν ἀγνὸ καὶ κατ' ἐπίγνωση ζῆλο καὶ ἐκφράζει τὴν τέλεια κοινωνία καὶ ἐπίγνωση τοῦ Θεοῦ. Ἐκεῖνος, πού ἔχει αὐτόν τὸν ἀγνὸ φόβο τοῦ Θεοῦ, «τῆς θεωρητικῆς ἤδη μυστικῶς ἡξιώθη θεολογίας καὶ πάσης φαντασίας ὑλικῆς τὸν νοῦν ἀποκαθάρας ἀπεκατέστησεν ἀνελλι-πῶς ὅλην τὴν εἰκόνα τῆς θείας ὠραιότητος». Φαίνεται καθαρά ὅτι ὁ ἀγνός

φόβος τοῦ Θεοῦ συνδέεται μέ τήν ἀπλανῆ θεολογία, πού εἶναι θεοπτία, καί τήν θέωση τοῦ Ποιμένου. Γι' αὐτό ἐκεῖνος, πού δέν ἔχει αὐτόν τόν ἀγνό φόβο τοῦ Θεοῦ, εἶναι «ἀναρμόδιος πρός τό μέγα τῆς ποιμαντορίας ἀξίωμα». Αὐτός πού διαθέτει αὐτόν τόν θεῖο καί ἀγνό φόβο, ὁ ὁποῖος τελειοῦται στήν ἀγάπη, ἀποβάλλει τήν συστολή καί τήν αἴσθηση τῆς ἀναξιότητός του γιά τό ὕψος τοῦ ποιμαντικοῦ ἀξιώματος, ἀλλά ἔχει καί εὐλάβεια στήν ψυχή, ὥστε νά μή φθάση στήν καταφρόνηση τοῦ Θεοῦ λόγω τῆς παρρησίας τῆς ἀγάπης.

Τό τέταρτο θρησκευτικό-πνευματικό γνώρισμα τοῦ Ποιμένου εἶναι ἡ **σταθερά καί ζῶσα πίστη**. Πρόκειται γιά τήν ἀκλόνητη πίστη πού μαρτυρεῖται σέ ὅλα τά ἔργα καί τίς ἐνέργειές της. Καταγράφονται τά γνωρίσματα πού χαρακτηρίζουν τήν σταθερή καί ζωντανή πίστη: «Αὐταπάρνησιν, δύναμιν πρός ἄρσιν τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ, πεποίθησιν εἰς τόν Θεόν, ἐλπίδα ἀκλινῆ καί βεβαίαν, ὑπομονήν, καρτερίαν καί ἰσχύν». Τέτοιας πίστεως ὑπάρχουν «ἄπειρα παραδείγματα», ἀναφέρονται δέ ἀπό τόν Ἀπόστολο Παῦλο στήν πρός Ἑβραίους ἐπιστολή (Ἑβρ. ια', 33-35) καί μνημονεύεται ἰδιαιτέρως ὁ Προφήτης Μωϋσῆς (Ἑβρ. ια', 24-27). Μάλιστα, ὁ Μωϋσῆς «εἶναι τύπος τελείου ποιμένου», καθὼς ἐπίσης ἔχουμε πολλά παρα-δείγ-ματα ἀπό τήν Καινή Διαθήκη καί ἀπό τούς τιμηθέντες ἀπό τήν Ἐκκλησία Ἀρχιε-ρεῖς καί Ἱερεῖς.

β) «Διανοητικά προσόντα, φυσικά καί ἐπίκτητα»

Πέρα ἀπό τά «θρησκευτικά προσόντα» ὁ Πνευματικός Ποιμήν πρέπει νά διαθέτῃ καί διανοητικά προσόντα τά ὁποῖα χωρίζονται σέ φυσικά καί ἐπίκτητα.

Τά **φυσικά διανοητικά** προσόντα εἶναι τό ἀντιληπτικό, ἡ ἐτοιμότης τοῦ πνεύματος καί ὁ διοικητικός νοῦς, τά ὁποῖα εἶναι ἀπαραίτητα στό ἔργο τοῦ Ἐπισκόπου καί γενικά τῶν Ποιμένων.

Τό «**ἀντιληπτικόν**» εἶναι ἡ διανοητική δύναμη νά ἀντιλαμ-βάνεται ταχέως τά πράγματα, νά ἐμβαθύνῃ στίς ἔννοιες, νά γνωρίζῃ καλῶς ἐκεῖνα πού παράγουν τήν ἐντύπωση, νά μή παραβλέπῃ καί παρατρέχῃ τίποτα ἀπό τά ὁρώμενα καί τά προσπίπτοντα στίς αἰσθήσεις, ἀλλά νά τά ἀντιλαμβάνεται ταχέως. Αὐτό τό προσόν εἶναι ἀπαραίτητο ὥστε νά προσλαμβάνῃ γνώσεις καί νά μή τοῦ ξεφεύγῃ κάτι οὔτε νά τόν ἐξαπατᾷ, ὁπότε νά ἀντι-λαμβάνεται καί τήν ὑποκρισία καί νά διακρίνῃ τήν εὐλάβεια καί νά ἐλέγχῃ τό ψεῦδος καί νά ἀναγνωρίζῃ τήν ἀλήθεια καί νά διακρίνῃ τήν δορά τῶν προβάτων καί νά γνωρίζῃ τόν χαρακτήρα καί νά μή πλανᾶται, ἀλλά νά γνωρίζῃ τά πάντα ἐμβαθύνοντας στό βάθος τῶν καρδιῶν αὐτῶν πού τόν περιβάλλουν ἀπό τούς λόγους, τούς τρόπους, τόν βηματισμό, τήν στάση, τόν χαρακτήρα καί ἐν γένει μέ ὅλη τήν συμπεριφορά, ὥστε νά ἀποδίδῃ σέ ὅλους αὐτό πού ἀνήκει, νά περιφρουρῇ τήν ποιμήνη του καί νά διαφυλάττῃ τόν ἑαυτό του

άνεπηρέαστον.

Τό αντιληπτικό συνδέεται μέ τήν **όξύνοια** καί ἔτσι ὁ Ποιμήν γίνεται «βαθύς ἑρμηνευτής τῶν Γραφῶν», ἀντίθετα ἡ «ἀμβλύνοια» εἶναι δυνατόν νά ἐπισκοτίζῃ τά ὑψηλά νοήματα τῶν ἱερῶν Γραφῶν σέ βάρος τῶν μελῶν τοῦ ποιμνίου. Ἐπίσης, ἡ ὀξύνοια εἶναι ἀπαραίτητη στήν ἀντιμετώπιση κάθε ὑπόθεσης. Ἀκόμη, τό αντιληπτικό εἶναι ἀπαραίτητο, ὥστε νά γίνωνται ἀποδεκτοί οἱ λόγοι τοῦ Ποιμένου ἀπό τούς Χριστιανούς καί νά μὴν ἀμφιταλατεύωνται καί ἀμφιβάλλουν, καί νά μαρτυρῇται ἡ ὑπεροχή του ἀπό ὅλους. Μάλιστα δέ ἰσχυρίζεται γιά τό «πόσον ἀκατάλληλος εἶναι εἷς ἀμβλύνους καί ἄνευ ἀντιληπτικοῦ διά τήν θέσιν τοῦ πνευματικοῦ ποιμένου, ἕκαστος δύναται νά ἐννοήσῃ», καθὼς ἐπίσης μπορεῖ νά φαντασθῇ πόσον μπορεῖ νά εἶναι πρόξενος κακῶν στήν ποίμνη του καί νά κατανοήσῃ πόσον ἔνοχος καί ὑπεύθυνος θά εἶναι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

Τό αντιληπτικό πρέπει νά συνδέεται καί μέ τήν «**ἐτοιμότητα τοῦ πνεύματος**», γιατί ὁ πνευματικός Ποιμήν δέν πρέπει μόνον νά ἀντιλαμβάνεται, «ἀλλά καί τάχιστα νά ἀντιλαμβάνηται». Ἔτσι, τό ἀντιληπτικό χωρίς τήν ἐτοιμότητα –τήν γρηγοράδα– δείκνυται ἀνε-παρκές, διότι πολλές ἐνέργειες πρέπει νά γίνωνται γρήγορα, «ἡ δέ βραδύτης εἶναι ἴση πρὸς ἀποτυχίαν».

Ἐνα ἄλλο φυσικό διανοητικό προσόν εἶναι «ὁ **νοῦς διοικη-τικός**», γιά νά διοικῇ καλῶς τήν ποίμνη του. Ἡ διοίκηση εἶναι ἀπαραίτητη γιά τήν διοίκηση τῆς ποίμνης. Προσδιορίζοντας τό τί εἶναι διοικητικό προσόν, γράφει ὅτι εἶναι ὁ «διακριτικός νοῦς», γιά νά μὴ συγχέῃ τά γεγονότα καί τίς περιστάσεις, ὁ «προνοητικός νοῦς», γιά νά εἶναι τό ποίμνιο πάντοτε προετοιμασμένο, ὁ «ἐπι-νοη-τικός νοῦς», γιά νά βρίσκῃ ὁ Ποιμήν τά μέσα γιά νά θεραπεύῃ τίς ἀνάγκες τῆς ποίμνης του, καί ὁ «ἐποπτικός νοῦς» γιά νά ἐποπτεύῃ τήν ἐπισκοπὴ του καί νά ἔχῃ γνώση τῶν ἀναγκῶν τῆς ποίμνης του.

Τά **ἐπικτήτα διανοητικά προσόντα** εἶναι ἡ φιλολογικὴ καί θεολογικὴ παιδεία, ἡ ἐκκλησιαστικὴ μόρφωση καί ἡ ἐγκυκλοπαι-δικὴ μόρφωση, τά ὁποῖα ὁ ἅγιος Νεκτάριος ἀναλύει γιά νά δείξῃ τήν σημασία τους.

Ἡ **φιλολογικὴ παιδεία** εἶναι ἀπαραίτητη γιά νά ποιμαίνῃ τήν λογικὴ ποίμνη πρὸς τήν τελειότητα, νά διδάσκῃ τήν εὐαγγελικὴ ἀλήθεια, νά ἐρμηνεύῃ τίς ἅγιες Γραφές, νά ἐπανορθώνῃ τούς ἁμαρτάνοντες, νά προσελκύῃ τούς ἀπίστους καί νά συνεχίζῃ τό ἔργο τῶν Ἀποστό-λων. Ἔτσι, ἡ φιλολογικὴ παιδεία «εἶναι βᾶσις πάσης ἐπι-στή-μης καί τό μέσον πρὸς ἀπόκτησιν πάσης γνώσεως· αὕτη ἀναπτύσσει τόν νοῦν καί καθιστᾷ αὐτόν ἱκανόν, ὅπως ἀποβῇ ὄργανον ἐπιτήδειον πρὸς πραγματοποίησιν ἐπιτυχῇ τῆς ἱερᾶς ἀποστολῆς τοῦ πνευμα-τικοῦ ποιμένου». Ἡ ἀπαιδευσία δηλώνει ἄγνοια, ἀμάθεια, ἀνικανότητα καί στέρηση τῆς πνευματικῆς

ἀναπτύξεως, καί γι' αὐτό ὁ ἀμαθής καί ἀπαιδευτος δέν εἶναι κατάλληλος γιά τό ἀξίωμα τῆς ποιμαντορίας.

Ὁ πνευματικός Ποιμήν πρέπει νά εἶναι κάτοχος παιδείας, γιατί ἔτσι θά μπορέσῃ νά καθοδηγῇ σωστά τό ποίμνιό του πού ἀποτελεῖται ἀπό πεπαιδευμένους καί ἀπαιδευτους, θά ἀντιμετωπίζῃ κάθε πρόβλημα πού θά παρουσιάζεται στό ποίμνιό του ἀπό πολεμίους τῆς πίστεως.

Ἡ θεολογική παιδεία εἶναι ἀπαραίτητη καί προσδιορίζεται ὡς «ἐπιστήμη τῆς θεολογίας», ὥστε ὁ Ποιμήν νά εἶναι κάτοχος «θεολο-γικῶν γνώσεων μετ' ἐπιστήμης, ἥτοι μέ συντεταγμένas θεολο-γικάs γνώσεις καί οὐχί συγκεχυμένas καί ἀσυντάκτους, ἅs προσέλαβεν ἐκ διαφόρων ἀναγνώσεων καί οὐχί ἐπιστημονικῆs σπουδῆs καί μελέτης». Ἡ θεολογική παιδεία θά βοηθήσῃ τόν Πνευματικό Ποιμένα νά δίνη λόγο τῆς πίστεώς του, νά λύῃ ἀπορίες, νά ἐκφωνῇ ἐπιστημονικῶs τίς Γραφές, νά παρουσιάζῃ τό ἀληθινό πνεῦμα τῆς Ἐκκλησίας καί πολλά ἄλλα.

Ὁ Ἐπίσκοπος πρέπει νά ὑπερέχῃ ὡs πρὸs τήν θεολογική παιδεία ἀπό ὅλα τά μέλη τῆς ποίμνης του καί νά διδάσκῃ ἀλαθῆτως τίς διδασκαλίεs τῆς πίστεως. Οἱ λόγοι οἱ ὅποιοι ἐπιβάλλουν νά διαθέτῃ ὁ Ἐπίσκοπος θεολογική παιδεία εἶναι πολλοί. Στόν Ἐπίσκοπο «παραδίδοται ἡ Ἐκκλησία τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, καί αὐτῷ ἐμπιστεύεται ἡ ἀλήθεια καί ἡ λατρεία τῆς μιᾶs, ἀγίας, καθολικῆs καί ἀποστολικῆs ἐκκλησίας· αὐτός τίθεται τηρητής τῶν θείων καί ἱερῶν κανόνων· αὐτός καθίσταται φρουρά καί φύλαξ τῆς ἱερᾶs παρακαταθήκης. Αὐτός γίνεται τηρητής τῆς ἱερᾶs παραδόσεωs καί οὗτος τίθεται κριτής μεταξύ τῆς ἀληθείας καί τοῦ ψεύδους, τῆς εὐσεβείας καί τῆς δυσεβείας, καί ἐξ αὐτοῦ ἐξαρτᾶται ἡ διαιώνισις τῆς Εὐαγγελικῆs ἀληθείας».

Ἡ ἐκκλησιαστική μόρφωση εἶναι ἀναγκαῖο προσόν γιά τόν Ποιμένα, καί μέ αὐτή τήν φράση ἐννοεῖ «τήν ἐντελῆ γνώσιν τῆς ἱερᾶs παραδόσεωs τῆς Ἐκκλησίας, τήν ἐκκλ.(ησιαστικήν) τάξιν, τάs τυπικάs διατάξειs, τάs ἀκολουθίας, καί ἐν γένει τήν καθόλου τῆς Ἐκκλ.(ησίας) λειτουργίαν, καί τήν ἐκκλη-σιαστικήν Μουσικήν». Ὅσοι στεροῦνται αὐτοῦ τοῦ προ-σόντος εἶναι ἀκατάλληλοι γιά τήν ἱερωσύνη, μάλιστα δέ γιά τήν ἀρχιερωσύνη.

Ἡ ἐγκυκλοπαιδική μόρφωση εἶναι ἀναγκαῖα γιά τόν πνευ-ματικό Ποιμένα. Αὐτό τό προσόν εἶναι ἀπαραίτητο, γιατί ἡ κοινω-νία μας εἶναι γεμάτη ἀπό ἀνθρώπους ἐστερημένους θρησκευτικῆs μορφώσεωs καί ἀνατροφῆs, ἀπό νέους πού εἶναι πεπληρωμένοι «οἰήματος, καί τύφου καί ἀλαζονείας», οἱ ὅποιοι ἀρνοῦνται, κατα-φρονοῦν ὅλα τά σεμνά, ἱερῶτατα, εὐγενέστατα καί ἀγιώτατα τῆς πίστεωs «δι' ἡμιμάθειαν». «Ἐάν λοιπόν ὁ πνευματικός ποιμήν στε-ρῇται εὐρείας παιδείας καί ἐγκυκλοπαιδικῆs μορφώσεωs, στερεῖται τῶν μέσων καί τῶν ἀναγκαίων

ἐπιχειρημάτων, ὅπως ἀποκρούση καί ἀποστομίση τούς θρασεῖς ἀντιλέγοντας, καί διατρέχει τόν κίνδυνον νά ἀπολέση πολλούς ἐκ τοῦ πνευματικοῦ ποιμνίου του». Ἐπομένως, «χρεία ἐστὶ νά ἔχη πλοῦτον θεολογικῶν, φιλοσοφικῶν καί ἐγκυκλοπαιδικῶν γνώσεων» γιὰ νά ἀντιμετωπίζῃ τὰ σύγχρονα προβλήματα.

Μέ τήν ἐγκυκλοπαιδική μόρφωση ὁ Ἐπίσκοπος γνωρίζει τίς δοξασίες «τῶν ἑτεροδόξων Ἐκκλησιῶν», τίς θρησκευτικές καί ἠθικές ἀρχές κάθε θρησκείας, τίς ἀπόψεις τῶν ἐσωτερικῶν καί ἐξωτερικῶν ἐχθρῶν τῆς Ἐκκλησίας καί ἀντιμετωπίζει δεόντως ὅλα αὐτά. Γι' αὐτό «ὁ Ἐπίσκοπος ὀφείλει νά ᾖ πολυμαθής». Ἀντί-θετα, ἡ ἄγνοια ὅλων αὐτῶν εἶναι ἔλλειψη, γιατί ἄλλοτε μέν «ὑπερπηδᾷ τὰ ὅρια τῆς δικαιοδοσίας του καί εἰσέρχεται εἰς ξένα δικαιώματα», ἄλλοτε δέ «ὑποχωρεῖ καί ἐπιτρέπει εἰς ἄλλον τήν εἰσβολήν ἐν τοῖς ἑαυτοῦ δικαιώμασι».

Μάλιστα δέ, ὅπως σημειώνει, ὁ Ἐπίσκοπος πού ἀναδέχεται σήμερα τήν ποιμαντορία «ὀφείλει νά κέκτηται πλείονας γνώσεις ἢ ὅσας οἱ ἐπίσκοποι τῶν παρελθόντων αἰώνων· διότι τοῖς μέν ἀρχαιοτέροις ἤρκει ἡ γνώσις τῶν Γραφῶν, τῆς Παλαιᾶς καί Καινῆς Διαθήκης, καί ἡ τῆς τῶν Ἐθνικῶν θρησκειῶν λατρείας· τοῖς δέ τήν σήμερον πλήν τῶν εἰρημένων γνώσεων ἀπαιτεῖται καί τελεία ἐγκυκλοπαιδική μόρφωσις».

γ) «Σωματικά προσόντα»

Πέρα ἀπό τὰ «θρησκευτικά»-πνευματικά προσόντα καί τὰ διανοητικά προσόντα, φυσικά καί ἐπίκτητα, γιὰ νά ἀναλάβῃ κανεὶς τό ἔργο τοῦ πνευματικοῦ Ποιμένου πρέπει νά διαθέτῃ καί σωμα-τικά προσόντα, ἥτοι «ἀρτιμέλεια» καί «ὕγεια».

Ἡ **ἀρτιμέλεια** εἶναι ἀναγκαῖο προσόν γιατί «συμβάλλεται μεγάλως πρῶτον εἰς τήν ἱεροπρέπειαν τοῦ ἱερέως καί δεύτερον εἰς τήν εὐχερῇ καί ἀνελλιπῇ ἐκπλήρῳσιν τῶν ποιμαντικῶν αὐτοῦ καθηκόντων· διότι ἡ τοῦ σώματος κολό-βωσις καί τήν ἱεροπρέπειαν τοῦ ποιμένου λυμαίνεται καί προ-σκόμματα παρεμβάλλει ἐν τῇ ἐκπληρώσει τῶν ποιμαντορικῶν αὐτοῦ καθηκόντων». Ἀναγράφει δέ πολλά χωρία ἀπό τούς Κανόνες καί τούς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας πού ἐπιστηρίζουν τήν θέση του αὐτή.

Καί ἐπειδὴ γίνεται λόγος γιὰ τήν ἱεροπρέπειαν, πρέπει νά ἀναφερθῇ ἡ διδασκαλία του ὅτι ἡ ἱεροπρέπεια γιὰ τόν ἱερέα «εἶναι ὁ ἀληθής στολισμός ὁ περικοσμῶν αὐτόν ὁ ὑπὲρ πάντα κόσμον, ὁ καθιστῶν αὐτόν πανταχοῦ καί πάντοτε περίβλεπτον, ὁ ἀναδεικνύων αὐτόν τοῖς πᾶσι σεβαστόν, καί ὁ ἐπισπώμενος τήν εὐλάβειαν πάντων. Ὁ ἱεροπρεπὴς ἱερεὺς ἐπαναπαύει τὰς καρδίας τῶν πιστῶν, φέρει τήν εἰρήνην τῆς συνειδήσεώς των, γίνεται τύπος καί ὑπογραμμὸς τοῦ Χριστιανικοῦ βίου, καί ἀποβαίνει ἡ αἰσθητὴ καί ζῶσα εἰκὼν τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας, ἥτις

προβάλλεται πρὸς τὰς ὅψεις πάντων».

Μέ τὴν ἱεροπρέπεια συνδέεται καὶ τὸ «σεμνοπρεπὲς παρά-στημα», δηλαδή ἡ σεμνοπρέπεια, τῆς ὁποίας μαρτύρια εἶναι: «Στάσις τοῦ σώματος εὐσχημος καὶ ἀξιοπρεπὴς μηδὲν ἔχουσα τὸ ἐπιδεικτικόν, διάθεσις προσώπου φυσική καὶ ἀνεπίπλαστος, ὄμμα ἀφελές, σταθερόν καὶ ἀπερίεργον». Προσδιορίζοντας ἀκόμη περισσότερο τὰ μαρτύρια τῆς σεμνοπρέπειας, γράφει: «Χειρο-νομίαι ἀπέριττοι καὶ ἥρεμοι, βάδισμα ὁμαλόν καὶ τακτικόν, ἵνα μήτε τὸ ἄγαν βραδύ καταγγείλῃ αὐτοῦ τὴν νωθρότητα καὶ χαύνω-σιν καὶ τὴν τῆς ψυχῆς ἐκλυσιν, μήτε τὸ σφοδρόν αὐθις καὶ σεσοβημένον ἀποφαίνῃ ἀκαθέκτους αὐτῆς τὰς ὁρμάς».

Ἡ σωματικὴ υἡγεία εἶναι ἀναγκαῖο προσόν γιὰ τὸν πνευ-ματικό Ποιμένα, ὥστε νὰ μὴ παραμελῇ τὰ καθήκοντα πού ἀπορ-ρέουν ἀπὸ τὸ ἔργο του, «διότι ὁ χρόνιον πάθος ἔχων, ἢ σῶμα ἔχων καχεκτικόν ἀδυνατεῖ νὰ φέρῃ ἐπὶ τῶν ἀσθενῶν αὐτοῦ χειρῶν τὰ βαρέα τῆς ἱερωσύνης καὶ ἀρχιερωσύνης καθήκοντα· διὰ τοῦτο ἡ σωματικὴ υἡγεία καὶ εὐεξία εἶναι οὐσιῶδες προσόν τοῦ πνευματικοῦ ποιμένος».

Ἀπὸ ὅλα αὐτὰ φαίνεται ὅτι ὁ ἅγιος Νεκτάριος εἶχε πλήρη διδασκαλία γιὰ τὰ οὐσιαστικά προσόντα τοῦ πνευματικοῦ Ποιμέ-νος, ἐξαιρέτως τοῦ Ἀρχιερέως. Οἱ Ποιμένες πρέπει νὰ ἔχουν «θρησκευτικά», «διοικητικά, φυσικά καὶ ἐπίκτητα», καὶ «σωματικά» προσόντα γιὰ νὰ ἀνταποκριθοῦν στό μεγάλο ἔργο τους. Ὁ ἅγιος Νεκτάριος δέν εἶναι μονομερὴς οὔτε ἐκφράζει μονοφυσιτικές ἀπόψεις γιὰ τὸ πρόσωπο καὶ τὸ ἔργο τοῦ Ποιμένος. Ἡ ἀγιότητα πρέπει νὰ συνοδεύεται καὶ μέ τὴν παιδεία, τὴν θεολογία, τὴν ἀντίληψη, τὴν ὁξύνοια, τὴν ἱεροπρέπεια καὶ τὴν σεμνοπρέπεια. Ὁ πνευματικός Ποιμὴν, ἰδιαιτέρως ὁ Ἐπίσκοπος, πρέπει νὰ εἶναι κατὰ τὸ δυνατόν τέλειος.

Αὐτὰ μᾶς ὁδηγοῦν στό συμπέρασμα ὅτι αὐτὰ τὰ προσόντα διέκριναν καὶ τὸν ἅγιο Νεκτάριο. Οὐσιαστικά ὅσα παρουσιάζει εἶναι καθρέπτῃς τῶν δικῶν του προσόντων, ἀφοῦ διέθετε θεολογία, ἐκκλησιαστικό φρόνημα, παιδεία, γνώσεις ἐγκυκλο-παιδικές, διοικητικά χαρίσματα, ἱεροπρέπεια καὶ σεμνοπρέπεια.

Ὁ ἅγιος Νεκτάριος γεννήθηκε στὴν Σηλυβρία τῆς Ἀνα-το-λικῆς Θράκης, ἔζησε στὴν Κωνσταντινούπολη καὶ ἀργότερα στὴν Ἀλεξάνδρεια τῆς Αἰγύπτου, σέ κοινωνίες στὶς ὁποῖες ὑπῆρχαν καὶ ἄλλες θρησκείες, καὶ ἔτσι ἡ σκέψη του διαμορ-φώθηκε μέ αὐτὸ τὸ οἰκουμενικό καὶ κοσμοπολίτικο πνεῦμα, γι' αὐτὸ καὶ εἶχε εὐρύτητα πνεύματος, ἐκτός ἀπὸ τὴν ἀγιότητα τοῦ βίου του πού εἶχε.

2. Ἡ ποιμαντικὴ διακονία τοῦ ἀγίου σέ ἀσθένειες μοναχῶν

Ὁ ἅγιος Νεκτάριος δέν ἦταν μόνον θεωρητικός διδάσκα-λος τῆς ποιμαντικῆς, ἀλλὰ ἐξήσκησε ὡς Ἐπίσκοπος τὴν ποιμαντικὴ του διακονία μέ ἀγάπη, σεβασμό,

διάκριση, διορατικότητα. Αυτό τό ἔργο τό ἔκανε στούς σπουδαστές τῆς Ριζαρείου Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς, στούς Χριστιανούς πού προσέρχονταν γιά νά ἐξομολογηθοῦν καί νά καταρτισθοῦν στήν πνευματική τους ζωή, στούς ἐκκλησιαζομέ-νους, στούς ὁποίους κήρυττε, καί στίς μοναχές τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἀγίας Τριάδος Αἰγίνης, τίς ὁποῖες καθοδηγοῦσε ὡς Πνευματικός Πατέρας.

Ἔχουν γραφῇ διάφορα κείμενα γιά τήν ποιμαντική διακονία τοῦ ἁγίου Νεκτα-ρίου, ἀλλά ἐδῶ θά περιορίσω τόν λόγο σέ πέντε ἐπιστολές πού ἀπέστειλε στίς μοναχές τοῦ Ἡσυχαστηρίου, οἱ ὁποῖες ἀναφέρονται, κυρίως, στόν τρόπο ἀντιμετω-πί-σεως τῶν διαφόρων ἀσθενειῶν. Σέ αὐτές τίς ἐπιστολές φαίνονται ὅλα τά προσό-ντα πού εἶχε ὁ ἅγιος Νεκτάριος καί κατέγραψε στό βιβλίο περί «Ποιμαντικῆς».

Ἰδιαιτέρως πρέπει νά σημειωθῇ ὅτι ὁ ἅγιος Νεκτά-ριος γνώριζε πολύ καλά τήν διάκριση μεταξύ τῶν σωματικῶν ἀσθενειῶν, τήν ἀλληλεπίδραση ψυχικῶν καί σωματικῶν ἀσθε-νειῶν, τῶν δαιμονικῶν πειρασμῶν καί τῶν πνευματικῶν ἀσθε-νειῶν.

Ἡ **πρώτη** ἐπιστολή ἀναφέρεται σέ καθαρά **σωματικές ἀσθέ-νειες** ἀπό τό ψύχος καί τήν ὑγρασία καί συμβουλεύει νά χρησιμοποιήσουν διά-φορα φάρμακα, ἀλλά καί λήψη καταλλήλων τροφῶν καί δίνει κατάλληλες πρακτικές ὁδηγίες. Γράφει μεταξύ τῶν ἄλλων: «Ἐμαθον ὅτι καί ἡ Μαρία βήχει ἔνεκα κρυολογήματος, σήμερον θά στείλω ν' ἀγοράσω τέσσαρας φιάλας φάρμακον τοῦ Κορομηλᾶ· τάς δύο νά τάς δώσητε τῇ Μαρίᾳ, ἥτινι εὐχομαι τελείαν ἀπαλλαγὴν τοῦ βηχός».

Στήν ἐπιστολή αὕτη φαίνεται ὅτι ἡ διάγνωσή του εἶναι ὅτι στήν συγκεκριμένη περίπτωση οἱ ἀσθένειες εἶναι καθαρῶς σωματικές καί εἶναι ἀποτέλεσμα τῶν συνθηκῶν τοῦ περιβάλλοντος.

Ὁ ἅγιος Νεκτάριος ἐκφράζει τήν ἐπιθυμία του νά πάη ὁ ἴδιος στήν Ἱερά Μονή γιά νά παρηγορήσῃ τήν Ἀκακία καί νά τήν σταυρώσῃ μέ τίμιον Ξύλον καί ἅγια λείψανα. Ἐπειδή ἀδυνατοῦσε νά ἐπι-σκεφθῇ τήν Ἱερά Μονή, ἀφ' ἑνός μέν προτρέπει τήν Γερόν-τισσα νά τήν σταυρώσῃ μέ τά ἅγια λείψανα καί νά προσευχηθοῦν στούς ἁγίους, ἀφ' ἑτέρου δέ δηλώνει ὅτι θά προσευχηθῇ καί ὁ ἴδιος γιά τήν θεραπεία της.

Στήν προοπτική αὕτη ἐντάσσεται καί μιᾶ ἐπιστολή στήν Αἰκατερίνη πού ἀναφέρεται σέ σωματική ἀσθένεια. Γράφει: «Ἡ ἀσθένειά σου μέ ἐλύπησε καί μάλιστα, διότι ἐκρυολογήσατε ἀπό τήν ὑγρασίαν τοῦ κελλιοῦ».

Εἶναι ἐκπληκτικός στόν τρόπο τῆς θεραπείας, συστήνοντας νά προσέξουν τήν τροφή, νά μή κάνουν ὑπερβολική νηστεία:

«Τό περί νηστείας κεφάλαιον εἶναι ἀναγκαῖον διὰ σᾶς νά συμβαδίζῃ μέ τήν ὑγείαν

σας, ἵνα μή ἀναγκασθῆτε καί ἐγκαταλείψετε ἔπειτα τήν ἔρημον καί ζητεῖτε τάς πόλεις πρός θεραπείαν τοῦ ἀσθενοῦς σαρκίου σας. Ἡ τροφή οὐ παρίστησιν ἡμᾶς τῷ Θεῷ. Θά ἐπεθύμουν, ἐάν πρόκειται νά ἐπιστρέψετε εἰς τάς πόλεις, νά τρώγητε ὅ,τι εὔρητε χάριν τῆς υἰείας σας, ἀλλά νά μένητε εἰς τήν ἔρημον προσευχόμενοι».

Ὁ ἅγιος ὡς πρός τήν νηστεία ἔχει καταπληκτική διάκριση καί ἀγάπη. Ἐπίσης, ἀποστέλλει χρήματα γιά νά ἐπιδιορθώσουν τό κελλί πού ἔχει ὑγρασίαν:

«Νά προσκαλέσητε τόν τεχνίτην καί νά τόν ἐρωτήσητε πόση δαπάνη ἀπαιτεῖται, διά νά γίνη».

Τό πιό θαυμαστό εἶναι ὅτι τούς στέλλει καί κολώνια γιά τό κρύωμα. Γράφει:

«Μέ τόν ταχυδρόμον σᾶς στέλλω καί μίαν φιάλην κολώνιαν ὡς φάρμακον. Σήμερον ὁμολογεῖται παρά τῶν ἱατρῶν, ὅτι ἡ κολώνια περισσοτέραν θέσιν ἔχει ἐν τῇ φαρμακευτικῇ ἢ ἐν τῇ μυρεψητικῇ· διά τοῦτο ἅς μή ἀποκρούεται ὡς φάρμακον ἀπό τινος ἐξ ὑμῶν ἐξ ἄκρας αὐστηρότητος. Εἰσέτι οὐδεμία ἐξ ὑμῶν δύναται νά ὑπομένη πόνους καί νά ἀπωθῇ προκείμενον φάρμακον, οὐδέ πρέπει νά συστέλληται ἐκ τῶν ἀδελφῶν ποιοῦσα χρῆσιν αὐτοῦ. Νά πορεύησθε ἐν ἀπλότητι καρδίας καί νά ἐξομολογήσθε ἀλλήλαις».

Σαφέστατα ἐδῶ πρόκειται γιά σωματικές ἀσθένειες καί ἀποδέχεται τά πορίσματα τῆς ἱατρικῆς ἐπιστήμης τῆς ἐποχῆς του, ὥστε οἱ μοναχές νά παραμένουν στό Μοναστήρι καί νά προσεύχονται, παρά, λόγω ἀσθενείας, νά φεύγουν ἀπό τό Μοναστήρι. Ἦταν διακριτικός πνευματικός πατέρας.

Ἡ **δεύτερη** ἐπιστολή πού ἀποστέλλεται στήν Αἰκατερίνη δηλώνει τήν ἀλληλεπίδραση μεταξύ **σωματικῆς-νευρολογικῆς ἀσθέ---νειας καί ψυχικῆς ἀσθένειας**. Ἀφοῦ τῆς γράφει ὅτι τῆς ἀποστέλλει ἕνα ποίημά του πρός τήν Κυρία Θεοτόκο, ὥστε νά τό διαβάζη καί νά ἀνυψώνη τόν νοῦ καί τήν καρδιά της πρός τήν φιλεῦσπλαχνη Μητέρα τοῦ Κυρίου, γιά νά λάβῃ ταχεῖα τήν βοήθεια καί τήν ἀντίληψή της.

Στήν ἐπιστολή αὕτη φαίνεται ὅτι ἡ ἀσθένεια πού ἀπα-σχο-λοῦσε τήν Αἰκατερίνη ἦταν σωματική ἀσθένεια, νευροπάθεια, ὑστερία, εἶχε ἐξασθενήσει τό νευρικό σύστημά της. Τῆς γράφει: «Φαίνεται ὅτι καί σύ εἶσαι ὑστερική καί ἡ νόσος ἐξησθένησε τό νευρικόν σου σύστημα καί σέ κατέστησε νευροπαθῆ καί λίαν εὐαίσθητον καί ἐντεῦθεν ὅλη αὕτη ἡ κατάστασις».

Αυτήν τήν σημαντική ασθένεια εκμεταλλεύεται ὁ πειρασμός, τῆς δημιουργ-γεῖ θλίψη καί τήν ὁδηγεῖ στήν ἀπελπισία, ἀφοῦ τῆς παρουσιάζει ὅτι ἡ νόσος εἶναι ψυχική καί ἔτσι τῆς ὑποβάλλει ψευδῇ ἐντύπωση.

Μετά τήν καταπληκτική αὐτή διάγνωση προχωρεῖ στήν θερα-πεία, πού συνίσταται στό νά ἐνισχύση τό νευρικό της σύστημα μέ φάρμακα πού εἶναι κατάλληλα γιά ὑστερικές γυναῖκες. Ὅταν θεραπευθῇ τό σῶμα, τότε θά θεραπευθῇ καί ἡ ψυχή, πού «πάσχει κατ' ἀντανάκλασιν». Ὅταν ἀκολουθήσῃ αὐτήν τήν θεραπεία, τότε θά θεραπευθοῦν καί τό σῶμα καί ἡ ψυχή. Παράλληλα τῆς συνιστᾷ νά παύσῃ νά ταρασσεται ἀπό τούς λογισμούς.

Ἐκεῖνο πού κάνει ἰδιαίτερη ἐντύπωση στήν ἐπιστολή αὐτή εἶναι ὅτι ὄχι μόνον κάνει ὀρθή διάγνωση καί ἀποτελεσματική θεραπεία, ἀλλά ὅτι ἐκείνη ἀκριβῶς τήν στιγμή πού ἔγραφε τήν ἐπιστολή εἶχε σαφῇ πληροφορία ἀπό τόν Θεό ὅτι σταμάτησε ἡ θλίψη πού προερχόταν ἀπό τόν πονηρό. «Ἀπό ταύτης τῆς στιγμῆς ἡ ἐκ τοῦ πονηροῦ θλίψις ἔπαυσε». Καί καταλήγει: «Γράψον εἰς τήν κ. Ἀργυρώ τήν παθολογικήν σου κατάστασιν καί εἰπέ καί τήν γνώμην μου, ὅπως σοί στείλῃ ὁ ἰατρός φάρμακά τινα διά τās ὑστερικός γυναῖκας».

Ὁ ἅγιος Νεκτᾶριος εἶναι ἕνας αὐθεντικός πνευμα-τικός ἰατρός, ἕνας ἀληθινός πνευματικός πατέρας, πού χρησιμοποιεῖ τά πορίσματα τῆς ψυχιατρικῆς καί τῆς νευρολογίας τῆς ἐποχῆς του σέ μοναχές καί προτείνει τά δέοντα, δηλαδή φάρμακα γιά «ὑστερικός γυναῖκας».

Ἡ **τρίτη** ἐπιστολή πού ἀπεστάλη στήν μοναχή Κασσιανή, ἀναφέρεται **σέ μία ψυχική ασθένεια**, τήν ἀντιπάθειά της πρὸς τήν Γερόντισσα, πού εἶναι ἀποτέλεσμα ἐπιθέσεως τοῦ πειρασμοῦ.

Ἡ διάγνωση πού κάνει ὁ ἅγιος Νεκτᾶριος σέ αὐτήν τήν περίπτωση εἶναι ὅτι ἡ ασθένειά της εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς σατανικῆς ἐπιθέσεως. Πρόκειται γιά ἀντιπάθεια πού ἔχει πρὸς τήν Γερόντισσα Ξένη. Ἡ Κασσιανή βλέποντας αὐτήν τήν ἀντιπάθεια νά ἐκδηλώνεται θλίβεται, γιατί, ἐνῶ ἡ καρδιά της διαμαρτύρεται, ἐν τούτοις δέν μπορεῖ νά ἀπαλλαγῇ ἀπό τό συναίσθημα τοῦ μίσους.

Ὁ ἅγιος Νεκτᾶριος σαφῶς ἀποφαίνεται ὅτι στό βάθος τῆς καρδιᾶς της εἶναι ριζωμένη ἡ ἀγάπη καί ἡ εὐγνωμοσύνη πρὸς τήν Ξένη, αἰσθάνεται εὐγνωμοσύνη πρὸς αὐτή γιατί τήν βοήθησε στήν σωτηρία της, ὅμως ὁ πονηρός τῆς ἐμβάλλει μῖσος καί ἀντιπάθεια. Ἐπομένως, ἡ πνευματική αὐτή ασθένεια, τό ὅτι κυριεύθηκε ἀπό τούς λογισμούς ἀντιπάθειας πρὸς τήν Ξένη, εἶναι πειρασμική, εἶναι ἐξωτερική, δέν προέρχεται ἀπό τό βάθος τῆς καρδιᾶς της. Ὁ πονηρός τῆς ἐπετέθη γιά νά τῆς

ἀφαιρέση τήν χαρά καί τήν ἀγάπη καί νά διαταράξη τήν εἰρήνην.

Ἐπειδή κάθε τί πού γίνεται στήν ζωή μας ἔχει σχέση καί μέ τήν δική μας ἐλευθερία, γι' αὐτό ἔχει καί αὐτή ἡ ἴδια εὐθύνη γιά τό ὅτι ἀποπλανᾶται ἀπό τούς λογισμούς, ἔχει ἀφήσει τήν εὐχή, καί γι' αὐτό ἡ καρδιά της εἶναι ἀπεριφρούρητη.

Ἡ πνευματική της θεραπεία εἶναι νά ἀναγνώση μιά παράκληση στήν Ὑπεραγία Θεοτόκο, καθώς ἐπίσης καί ὁ ἴδιος θά προ-σευχηθῇ στόν Θεό, διά πρεσβειῶν τῆς Θεοτόκου. Ὅμως, παράλ-ληλα πρέπει νά προσέχη τούς λογισμούς γιά νά μή τήν κυριεύ-ουν, νά λέγη ἀδιαλείπτως τήν εὐχή, τό «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ ἐλέησόν με», καί νά ἀγωνίζεται νά μή δέχεται στήν καρδιά της τίς προσβολές τῆς ἀντιπάθειας. Πέρα ἀπό αὐτά τήν συμβουλεύει νά ἐκμυστηρευθῇ αὐτήν τήν κατάσταση στήν ἴδια τήν Ξένη καί νά τήν παρακαλέση νά εὐχηθῇ γι' αὐτήν. Δέν τήν συμβουλεύει νά κάνη συζήτηση μέ τήν Γερόντισσα Ξένη, ἀλλά ἀπλῶς νά τό ἐξαγορευθῇ καί νά ζητήση τήν προσευχή της.

Εἶναι ὄντως σοφός θεραπευτής ὁ ἅγιος Νεκτάριος, ἀφοῦ συγχρόνως τῆς δίνει θάρρος. «Ἄλλ' ἔχε θάρρος καί μή ἀπελπίζου», τῆς εὐχεται ὁ Θεός νά εἶναι μαζί της καί στό τέλος θέλει νά τόν ἐνημερώσῃ γιά τήν θεραπεία της. «Θέλω νά μάθω ὅτι ἐθερα-πεύθης».

Ἡ **τέταρτη** ἐπιστολή πού ἐστάλη στήν Ἀδελφότητα τῆς Ἱερᾶς Μονῆς ἀναφέρεται σέ **πνευματικές ἀσθένειες** πού εἶναι ἐνδε-χόμενο νά παραιοφύσουν στίς μοναχές, δηλαδή ἀναφέ-ρεται στό πῶς ἡ ἀγάπη μπορεῖ νά μετατραπῇ σέ ἀφύσικη, σαρκική ἀγάπη. Ἡ ἀγάπη μεταξύ τῶν μοναχῶν πρέπει νά εἶναι καθαρή, ἀπαλλαγμένη ἀπό κάθε εἶδους συναισθηματικότητα καί σαρκικότητα.

Κάθε μοναχή πρέπει νά αἰσθάνεται τίς ἄλλες ἀδελφές καί νά τίς εὐλαβῇται «ὡς ἱερά πρόσωπα, ὡς ἀφιερώ-ματα θεῖα, ὡς εἰκόνας Θεοῦ», διότι μέ τήν ἀφιέρωση στόν Θεό δόθηκαν ἐξ ὁλοκλήρου σέ Αὐτόν. Αὐτό σημαίνει ὅτι δέν πρέπει νά βλέπουν τό σῶμα καί τό κάλλος του, ἀλλά τήν ψυχή. Ὁ λογισμός πρέπει νά εἶναι καθάρος καί νά μή χρονοτριβῇ στά ἐξωτερικά γνωρίσματα τοῦ ἀνθρώπου.

Οἱ μοναχές πρέπει νά προσέχουν τό αἶσθημα τῆς ἀγάπης, νά αἰσθάνωνται τίς ἄλλες ἀδελφές «ὡς ἅγιες ἀδελφές» καί νά τίς συνδέῃ μόνον ἡ κοινή ἀγάπη πρὸς τόν Χριστό. Θά πρέπει νά προσέχουν νά μή χάσῃ αὐτόν τόν χαρακτήρα ἡ ἀγάπη τους, γι' αὐτό καί πρέπει νά φροντίζουν νά μή δίνουν δικαιώματα στόν «πονηρότατον πτερνιστήν» καί νά ἀπέχουν «καί τῶν χειρασιῶν καί τῶν ἀσπασμῶν».

Ὁ ἅγιος Νεκτάριος γνωρίζει καλῶς τήν ἀσκητική, νηπτική διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας γιά τό πῶς ἡ ἀγάπη κατά Θεόν μετατρέπεται σέ σαρκική ἀγάπη, πού

εἶναι ἀφύσικη, σκοτίζει τὴν διάνοια καὶ ἐκκαίει τὴν καρδιά. Αὐτό γίνεται ὅταν ἡ καρδιά δέν ἐνισχύεται ἀπὸ τὴν καθαρὴν προσευχή, ἡ ὁποία τὴν διαθερμαίνει καὶ δέν ἀφήνει περιθώρια νὰ ἐκπέση σέ σαρκική, ἀφύσικη ἀγάπη.

Ἐπομένως, ὁ ἅγιος Νεκτάριος συνιστᾷ στίς μοναχὲς ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ χρησιμοποιοῦν τὴν ἡσυχαστικὴν παράδοση τῆς Ἐκκλησίας, μέ τὴν νήψη, τὴν προσευχή τῆς καρδιάς, ἀφ' ἑτέρου δέ νὰ προσέχουν καὶ τίς κινήσεις τοῦ σώματός τους καὶ τίς σχέσεις μεταξύ τους. Πρέπει νὰ διαπνέωνται ἀπὸ τὴν αἴσθηση ὅτι εἶναι «ἱερά πρόσωπα», «ἀφιερώματα θεῖα», «εἰκόνες Θεοῦ».

Ἡ πέμπτη ἐπιστολὴ ἀπεστάλη σέ ὅλη τὴν Ἀδελφότητα τῆς Ἱερᾶς Μονῆς καὶ ἀναφέρεται σέ μιά πνευματικὴ ἀσθένεια πού μπορεῖ νὰ ἀναπτυχθῇ **στίς σχέσεις μεταξύ τῶν πνευματικῶν τέκνων καὶ τῶν πνευματικῶν πατέρων.**

Ὅταν διαβάσῃ κανεὶς προσεκτικὰ τὴν ἐπιστολὴν αὐτήν, ἀντιλαμβάνεται ὅτι ἡ μοναχὴ Συγκλητικὴ ἔγραψε γράμμα στὸν ἅγιο Νεκτάριο καὶ ἐκδήλωνε τὴν ἀγάπην της πρὸς αὐτόν, ἡ ὁποία δέν ἦταν καθαρὴ, ὁπότε ὁ Ἅγιος ἔστειλε στὴν Γερόντισσα Ξένη νὰ τῆς ἐπιδώσῃ μιά αὐστηρὴ ἐπιστολή. Ἡ Γερόντισσα καὶ οἱ μοναχὲς, ἐπειδὴ κατάλαβαν ὅτι θὰ πληγωθῇ πολὺ ἡ Συγκλητικὴ, ἀφ' ἑνὸς μὲν δέν τῆς ἔδωσαν τὴν ἐπιστολήν, ἀφ' ἑτέρου δέ ἀπέστειλαν παρακλητικὴ ἐπιστολήν στὸν ἅγιο Νεκτάριο.

Ἔτσι ὁ Ἅγιος ἀποστέλλει αὐτὴν τὴν ἐπιστολήν, μέ τὴν ὁποία δικαιολογεῖ τὴν στάση του, δέχεται ὅμως τὸ αἶτημά τους νὰ μὴ ἐπιδώσουν τὴν πρώτη ἐπιστολήν στὴν Συγκλητικὴν, ἀλλὰ παραγγέλλει νὰ ἀναγνώσῃ στίς ἀδελφές καὶ τὴν Συγκλητικὴν μέρος τῆς νέας ἐπιστολῆς, ἂν βέβαια τὸ ἐγκρίνῃ ἡ Γερόντισσα.

Ἡ ἐπιστολὴ αὐτὴ εἶναι ὑπόδειγμα ἀληθινοῦ πνευματικοῦ πατρός, πού δείχνει ἀφ' ἑνὸς μὲν τὰ νοσήματα, τίς προσκολλήσεις μερικῶν πνευματικῶν τέκνων πρὸς τοὺς πνευματικούς πατέρες, ἀφ' ἑτέρου δέ τὴν καθαρότητα τοῦ ἁγίου Νεκταρίου, ὁ ὁποῖος εἶναι πράγματι ἕνα πνευματικὸ διαμάντι, ἕνας ὁλόλαμπρος ἄγγελος, ἕνα λαμπερό ἀστέρι.

Ἡ Συγκλητικὴ εἶχε χάσει τὴν ἀγάπην της πρὸς τὸν Χριστόν, στὴν καρδιά της ἀναπτύχθηκαν διάφορα πάθη, ἤθελε νὰ ἀποχωρήσῃ ἀπὸ τὴν Ἱερά Μονή, ἀλλὰ ἐξακολουθοῦσε νὰ ἀγαπᾷ τὸν ἅγιο Νεκτάριο, ὡς πνευματικὸν τῆς πατέρα, ἀπὸ ὅ,τι φαίνεται ὅχι τελείως καθαρὰ, μᾶλλον συναισθηματικὰ καὶ ψυχο-λογικά.

Ὁ ἅγιος Νεκτάριος γράφει ὅτι, ἐφ' ὅσον ἡ καρδιά της ἀποσπάσθηκε ἀπὸ τὸν Χριστόν, γι' αὐτό καὶ ἡ δική του ψυχὴ ψυχράνθηκε πρὸς αὐτήν. Ἡ ἀγάπη του πρὸς αὐτήν ἔχει σχέση μέ τὴν ἀγάπην της πρὸς τὸν Χριστόν. Ἀφοῦ ἡ ἀγάπη της πρὸς αὐτόν δέν συνδέεται μέ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ, εἶναι ἀνθρωπίνη καὶ δέν θερμαίνει τὴν καρδιά του, ὁ ἴδιος δέν μπορεῖ νὰ ἔχῃ δύο ἀγάπες, μιά ἀνθρώπινη καὶ μιά θεία.

Ἡ ἀγάπη του πρὸς τίς ἀδελφές «μέτρον ἔχει τὴν ἀγάπην τοῦ Κυρίου», εἶναι «πλεόνασμα τῆς ἀγάπης τοῦ Κυρίου», εἶναι καθαρὴ ἀγάπη, «ἐν πνεύματι ἀγάπη».

Ἐπειδὴ ὁ ἅγιος γνωρίζει ὅλες τίς κινήσεις τοῦ ἔσω ἀνθρώπου, γι' αὐτό γνωρίζει ὅτι ἡ πνευματικὴ ἀγάπη του μέ τὴν ἐκμετάλλευση τοῦ πονηροῦ μπορεῖ νὰ μεταβληθῇ ὀλίγον κατ' ὀλίγον «εἰς ἀγάπην ἀνθρωπίνην καὶ κοινήν». Μιά τέτοια ἀγάπη, ὅταν ὑπάρχη μόνον σέ ἓνα πρόσωπο, ἀναπτύσσει τὸ μῖσος, ὅταν ἀναπτύσσεται καὶ στοὺς δύο, γίνεται ἔρωτας.

Ἡ πνευματικὴ ἐπικοινωνία μεταξύ πνευματικῶν παιδιῶν καὶ πνευ-μα-τικοῦ πατρός πρέπει νὰ διαπνέεται ἀπὸ τὴν κοινὴ ἀγάπη πρὸς τὸν Χριστόν, γι' αὐτό γράφει ὅτι, ἂν κάποια μοναχὴ ἀποσπᾷ τὴν καρδιά της ἀπὸ τὸν Χριστό «καὶ ἐάν μέ ἀγαπᾷ ὥστε νὰ μέ λατρεύῃ, ἐγὼ οὐδ' ὅλως τὴν ἀγαπῶ».

Στὴν συγκεκριμένη περίπτωση ὁ ἅγιος Νεκτᾶριος ἀντελή-φθη ὅτι ἡ καρδιά τῆς Συγκλητικῆς ψυχράνθηκε πρὸς τὸν Κύριο καὶ ἄρχισε νὰ ἀναπτύσσεται μέσα στὴν καρδιά της μιὰ ἀνθρώπινη ἀγάπη πρὸς αὐτόν (τὸν ἅγιο Νεκτᾶριο), ἡ ὁποία μποροῦσε νὰ ἀποβῇ ἔρωτας, ὅπως γράφει, «ἐάν ἡνεχόμην αὐτῆς ἢ ἡρεσκόμην εἰς αὐτήν». Ἡ ἀνθρώπινη αὐτὴ ἀγάπη, πού ἄρχισε μέσα της γιὰ τὸν πνευματικὸ της πατέρα, δημιούργησε ἀφύσικες καταστάσεις, διότι «ὁ πονηρὸς ἤρχισε νὰ πλανᾷ αὐτήν εἰς τοὺς ὕπνους». Αὐτό, ὅμως, εἶχε καὶ ἄλλα ἀποτελέσματα, ἥτοι ἀναπτύχθηκε ὑπερηφάνεια, ὑπεροψία, ἔλλειψη ταπεινοφροσύνης καὶ ἀναπτυσσόμενο μῖσος στὶς ἀδελφές.

Ὁ ἅγιος Νεκτᾶριος, ὡς καθαρὸ δοχεῖο τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ, ὡς Ναὸς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δέν μπορεῖ νὰ ἀποδεχθῇ τέτοιες νοσηρές καταστάσεις πού ἐμπνέονται ἀπὸ τὸν πονηρό, γι' αὐτό καὶ ἔγραψε «τόσον αὐστηρὰ εἰς τὴν Συγκλητικὴν», διότι ἤθελε νὰ τὴν φέρῃ σέ συναίσθηση τῆς καταστάσεώς της.

Ὡς θεραπεία αὐτῆς τῆς καταστάσεως τὴν προτρέπει διὰ τῆς Γερόντισσας Ξένης: «Ἐάν θέλῃ νὰ τὴν ἀγαπῶ, ὡς νύμφην Χριστοῦ, νὰ φροντίσῃ, ν' ἀγαπᾷ, ὡς πρότερον, τὸν Κύριον, ὡς Νυμφίον». Καὶ ἐπειδὴ αἰσθάνεται ὅτι ἡ μικρὴ περιουσία πού διέθετε τῆς δίνει τὸ θάρρος νὰ ἐπιστρέψῃ στὴν οἰκογένειά της, τὴν προτρέπει νὰ πωλήσῃ τὸ μερίδιό της καὶ μέ τὰ χρήματα πού θὰ συγκεντρωθοῦν νὰ κτισθῇ ἓνα κελλί «ὅπως ἡσυχάσῃ τὸ πνεῦμα της καὶ ἡ καρδιά της καὶ ἀπαλλαγῇ καὶ τοῦ πειρασμοῦ τοῦ ἐπιβουλεύοντος τὴν τῆς φυγῆς ἀπόφασιν».

Ἐδῶ φαίνεται ὅτι ὁ ἅγιος Νεκτᾶριος ὡς ἄριστος πνευμα-τικός πατέρας ἀντιμετωπίζει τὸ θέμα τῆς πνευματικῆς αὐτῆς ἀσθένειας μέ τὴν καθαρότητα καρδιά του, τὴν ἀποφασιστικότητά του καὶ τὴν ἡσυχαστικὴ παράδοση τῆς Ἐκκλησίας. Συγχρόνως, βρίσκει τὴν εὐκαιρία νὰ συστήσῃ σέ ὅλες τίς μοναχές νὰ

έχουν καθαρή αγάπη μεταξύ τους και προς αυτόν. «Όθεν προσοχή μεγάλη εις τήν προς αλληλάς και προς έμέ έτι αγάπην σας και προς πάντα έτερον, ίνα μη παγιδευθήτε υπό τοῦ πονηροῦ».

Από τίς πέντε αυτές έπιστολές φαίνεται καθαρά ότι ο άγιος Νεκτάριος μέ τήν σοφία πού είχε, μέ τόν φωτισμό τοῦ Θεοῦ, τήν γνώση τῆς ήσυχαστικῆς παραδόσεως και τήν πείρα πού απέκτησε, **γνώριζε σαφέστατα πότε μιά ασθένεια είναι άμιγῶς σωματική, πότε είναι σωματική πού έπηρεάζει τήν ψυχή, πότε είναι πειρασμική και πότε είναι καθαρά πνευματική.** Ήταν ένα άριστος πνευματικός ίατρός πού έκανε σαφέστατη διάγνωση τῆς ασθέ-νειας και στήν συνέχεια χρησιμοποιούσε τήν κατάλληλη θεραπεία, πού **ήταν συνδυασμός ιατρικῆς έπιστήμης, προσευχῆς και ήσυχασ-τικῆς ζωῆς, μέσα σέ όλη τήν μυστηριακή ζωή τῆς Έκκλη-σίας.**

Τό γενικό συμπέρασμα από όλα όσα αναλύθηκαν στό κείμενο αυτό είναι ότι ο άγιος Νεκτάριος είναι ένας μεγάλος άγιος, δέν είναι μόνον θαυματουργός, αλλά είναι ένας μεγάλος Πατέρας τῆς Έκκλησίας. Γνώριζε άπλανῶς τήν θεολογία τῆς Έκκλησίας, τήν διδασκαλία τῶν Προφητῶν, τῶν Αποστόλων και τῶν Πατέρων και τήν ήσυχαστική παράδοση τῆς Έκκλησίας. Συγχρόνως, διακρινόταν από ένα εύρύτατο οίκουμενικό πνεῦμα, άγκάλιαζε όλους τούς ανθρώπους μέ αγάπη, ειρήνη, πραότητα. Χρησιμοποιούσε και τίς θύραθεν γνώσεις τῆς έποχῆς του.

Άν ο άγιος Νεκτάριος ζοῦσε τόν 4^ο αἰώνα στήν Έκκλησία, τότε θά ήταν ένας από τούς μεγάλους Πατέρες τῆς Έκκλησίας, όπως για παράδειγμα ο Μέγας Βασίλειος. Αλλά και αν στήν έποχή πού έζησε είχαν αναφυῆ θέματα, όπως τήν έποχή τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, είναι σίγουρο ότι θά αναλάμβανε μιά τέτοια δραστηριότητα στήν Έκκλησία.

Άν και τό έκανε και αυτό στήν έποχή του, στήν όποία, ένῶ κυριαρχούσε έντονα ο σχολαστικισμός και ο ήθικισμός, έν τούτοις εκείνος μέ τήν διδασκαλία του, τά βιβλία του και τήν ποιμαντική του διακονία εξέφραζε τό όρθόδοξο πατερικό πνεῦμα, στηριζόταν στήν διδασκαλία τῶν Προφητῶν, τῶν Αποστόλων και τῶν Πατέρων, έμπνεόταν από τήν θεολογία τῶν Τοπικῶν και Οίκουμενικῶν Συνόδων και βίωνε τήν νηπτική παρά-δοση τῆς Έκκλησίας. Επί πλέον, παρακολουθοῦσε όλα τά ρεύματα τῆς έποχῆς του και καθοδηγοῦσε κατάλληλα τούς Χριστιανούς και μοναχούς.

Όλα αυτά τόν κατέστησαν αὐθεντικό διδάσκαλο στήν Έκκλη-σία και ένα υγιές πρότυπο Ποιμένος.